

Çarşamba'daki Hırâmî Ahmed Paşa Mescidi'nin eski bir fotoğrafı ile (Semavi Eyice fotoğraf arşivi) restorasyondan sonraki hali - Fatih / İstanbul

BİBLİYOGAFYA :

Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmî'*, I, 38; a.e.: *Camilerimiz Ansiklopedisi* (haz. İhsan Erzi), İstanbul 1987, I, 72; a.mlf., *Vefeyât-ı Selâtin*, s. 30-31; Konstantios, *Constantiniade* (trc. M. R.), İstanbul 1846, s. 108; A. G. Paspatis, *Byzantinai Meletai*, İstanbul 1877, s. 303-304; C. Gurlitt, *Die Baukunst Konstantinopels*, Berlin 1908-1912, s. 40; J. Ebersolt, "Rapport sommaire sur une mission à Constantinople", *Nouvelles archives des missions scientifiques*, Paris 1911, s. 14; A. van Millingen, *Byzantine Churches in Constantinople*, London 1912, s. 201-206; A. M. Schneider, *Byzanz*, Berlin 1936, s. 60; R. Janin, *Eglises et monastères*, Paris 1969, s. 441-442; a.mlf., "Les églises byzantines du précurseur à Constantinople", *Echos d'Orient*, XXXVII, Paris 1938, s. 340-341; Semavi Eyice, *Istanbul, petit guide à travers les monuments byzantins et turcs*, İstanbul 1955, s. 63-64; a.mlf., "Les églises byzantines d'Istanbul", *Corsi di Studi Bizantine e Ravennati*, XII, Ravenna 1963, s. 295-296; a.mlf., "İstanbul Minareleri", *Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri*, İstanbul 1963, I, 163; a.mlf., "Ahmed Paşa Mescidi", *İst.A.*, I, 437-440; a.mlf., "Hırâmî Ahmed Paşa Mescidi", *DBİst.A.*, IV, 66-67; W. Müller-Wiener, *Bildlexikon zur Topographie Istanbuls*, Tübingen 1977, s. 144-146; Th. Mathews, *The Byzantine Churches of Istanbul. A Photographic Survey*, Pennsylvania 1976, s. 437-440.

SEMAVİ EYİCE

HIRÂŞ b. ÜMEYYE

(خراش بن أمية)

Ebû Nadle
Hırâş b. Ümeyye
b. Rebîa el-Huzâi el-Kâ'bi
(ö. 60/680 [?])

Sahâbî.

Müreyssî Gazvesi'nde, Hudeybiye Antlaşması'nda, Hayber'in fethinde ve daha sonraki savaşlarda bulundu. Hz. Peygamber, Hudeybiye günü Hırâş'ı Sa'leb diye

bilinen devesine bindirip Mekke'ye elçi olarak gönderdi ve müslümanların Mekke'ye umre için gelmekte olduklarını, yanlarında kurbanları bulunduğunu, Kâbe'yi tavaf edip geri döneceklerini Mekkeliler'e bildirmesini söyledi. Ancak Kureyşliler (bir rivayette özellikle İkrime b. Ebû Cehil) ona çok kötü davrandılar. Devesini kesip kendisine eziyet ettiler; hatta onu öldürmek isteyenler olduysa da buna bir akrabası veya ehâbiş* engel oldu. Bunun üzerine Hırâş geri dönerek Resûl-i Ekrem'e durumu anlattı ve Kureyşliler'e daha itibarlı bir kimseyi (bir rivayete göre Osman b. Affân) göndermesini söyledi.

Hırâş zaman zaman Hz. Peygamber'in berberliğini de yaptı. Nitekim Hudeybiye'de antlaşma sağlanarak Kureyş temsilcileri ayrıldıktan sonra kurbanlar kesilip ihramdan çıkılacağı sırada Resûlullah'ı tıraş etmişti. Onun sadece umretü'l-kazâda Hz. Peygamber'in saçını kestiği de söylenmektedir. Mekke'nin fethinde bulunan Hırâş'ın fethin ikinci günü, kendisine eman verilmiş olan Cüneydib b. Edla'ı öldürmesine Resûl-i Ekrem çok üzüldü ve Hırâş'ı kınadı. Bazı rivayetlere göre Mekke'de kan dökülmesini bu hadise dolayısıyla irat ettiği bir hutbe ile yasaklamıştır. Hz. Peygamber'in, "Eğer bir kâfîre karşılık bir mümini öldürecek olsaydım Hırâş'ı öldürürdüm" dediği nakledilmektedir (Vâkıdî, II, 845). Cüneydib'in diyeti Hırâş'ın kabilesi olan Huzâa'ya ödettirilmiştir.

Mekke ile Medine arasında Mekke'den bir konak uzaklıkta bulunan Bi'rû'l-Berûd'u Hırâş'ın kazdırıp etrafını çevirttiği belirtilmektedir. Medine'de yaşadığı bili-

nen Hırâş Muâviye'nin hilâfetine sonlarında (60/680) vefat etmiştir.

BİBLİYOGAFYA :

Müsned, IV, 324; Vâkıdî, *el-Megâzi*, II, 600, 616, 737, 843-845; III, 959; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 96-98; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 631, 637; III, 62-63; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dil*, III, 392; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, I, 427-428; İbn Beşkûvâl, *Gavâmizü'l-esmâ'i'l-mübhemeh* (nşr. İzzeddin Ali es-Seyyid - M. Kemâleddin İzzeddin), Beyrut 1407/1987, II, 843-844; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, II, 125-126; a.mlf., *el-Kâmil*, II, 203; Safedî, *el-Vâfi*, XIII, 301; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 421-422; Diyarbekrî, *Târîhu'l-hamîs*, II, 19, 23.

ASRİ ÇUBUKÇU

HIRBETÜ'İ-BEYZÂ

(خربة البيضاء)

İslâm öncesi döneme ait
bir Arap kasrı.

Şam'ın 100 km. güneydoğusunda Suriye çölünün batısındaki bir vadinin yanındadır; Kasrû'l-ebıyaz adıyla da tanınır. Mevcut kalıntılardan ve içinde yer aldığı mahal yönünden tahkimatlı bir şato olduğu anlaşılan yapı, ilk bakışta Emevî kasırlarının planlarına sahipmiş gibi görünmekteyse de dikkatli bir inceleme sonunda onlardaki ihtişamın ve törenlere yönelik teşkilât özelliklerinin bunda bulunmadığı ortaya çıkmaktadır. Emevî kasırlarındaki taht odası ve mescid gibi bölümlere rastlanmayan yapının bundan dolayı bir Emevî eseri olmadığı bellidir.

V veya VI. yüzyılda yapıldığı sanılan Hırbetü'l-beyzâ, 60 × 60 m. ölçülerinde kare planlı bir yapı olup 43 × 43 m. ölçüsündeki bir iç avlunun etrafına sıralanmış

Hırbetü'l-beyzâ'nın krokisi

